

Bojan Martinec

SKODELICA KAVE

*Črtice in zgodbe ... iz spomina,
praspomina, sanj in domišljije.*

Založba VED

Bojan Martinec
Skodelica kave

Uredil
Iztok Vrhovec

Oblikovanje ovitka
Iztok Brodnjak

Prelom
K. Rok

Izdala in založila
Založba VED, Ljubljana, 1. izdaja: januar 2007

©Bojan Martinec, VED, 2007

www.svarun.org
VED@svarun.org

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32

MARTINEC, Bojan

Skodelica kave : (črtice, zgodbe --- iz spomina, praspomina, sanj in domišljije) / Bojan Martinec ; [spremna beseda Matej Krajnc]. - 1. izd. - Ljubljana : Ved, 2007

ISBN-10 961-6574-20-5

ISBN-13 978-961-6574-20-4

230090240

KAZALO

O AVTORJU	4
Spremna beseda, Matej Krajnc	5
DIREKTOR.....	11
IBN ALI AB SARIM AD ABRAMI.....	19
POČITNICE	25
NOČ	31
KOLESAR	35
METEOROPAT.....	39
LEŽAL JE POD STARO IN MOGOČNO JABLANO ..	43
JUTRO	57
PERON	59
PRED VOLITVAMI	65
JOŽEK	69
ŽENITNI OGLAS.....	87
TUJEC	91
PREHITEVANJE.....	97
SKODELICA KAVE	101
NEODPOSLANA PISMA.....	105
ČRNA PANORAMA.....	123

O AVTORJU

Bojan Martinec je svoj prvi roman, *En dan v življenju* pisatelja molja, izdal leta 1991. Napisal je scenarij za celovečerno filmsko komedijo *Mozartova ulica*, dramski igri *Soba brez številke* in *Avantura* sta bili uprizorjeni na Študentskem odru Maribor in v SNG Maribor, po drami *Soba brez številke* je bil leta 1993 posnet tudi film v režiji M. Novljana, po predlogi drame *Avantura* pa leta 1996. Poskusil se je tudi kot igralec v filmu *Anarholiberalist* (1996) in režiser (Lutkovno gledališče Maribor, Festival ropotulj in zvoncev).

V desetih letih vodenja gledališkega studija v Pionirskem domu je adaptiral, dramaturško predelal in režiral več kot 70 besedil domačih in tujih avtorjev. Njegov drugi roman, *Izberi svojo ljubezen*, je izšel leta 2005 (VED).

Skodelica kave vsebuje nagrajene kratke zgodbe: **Jožek** (nagrada natečaja revije *Sodobnost* in Društva slovenskih pisateljev), **Počitnice** (nagrada natečaja *Mediterran*), **Ženitni oglas** (nagrada natečaja *Spletno pero*), **Prehitevanje** je bila izbrana na natečaju RA Slovenija in predvajana v Literarnem nokturnu.

Uvodna beseda

Matej Krajnc

SKODELICA KAVE

BOJANA MARTINCA

Kratka zgodba je silno izmuzljiva zvrst – ko že misliš, da jo držiš v šapi, se prekopicne in moraš spet teči za njo. Ujeti jo – to je pa umetnost.

Zgodbe Bojana Martinca z nekako znanim naslovom *Skodelica kave* se zdijo zelo prekopicujoče, a njih avtor je v dobri kondiciji za lov. Odlika zbirke njegovih zgodb je po eni strani v *usakdanjosti*, v stvareh, ki se komu bržkone ne bi zdele vredne ubeseditve ali pa bi pod malo manj večšim peresom zazvenele zgolj kot malce daljše anekdote (naslovna), po drugi strani pa v neke vrste *provokativnosti* (zgodba *Jožek*), vendar ta provokativnost ni navasdna provokacija, temveč prej pisateljski pogum, ki se loti ubeseditve nekaterih poglavij naše zgodovine (»praspomin«?), ki so bodisi zamolčana, bodisi opisana drugače. Martinec se namreč zadeve nikoli ne loti na prvo žogo, ampak skrbno premisli, česa se bo lotil in *kako* bo to izpeljal. Težko bi trdili, da je avtor angažiran ali aktualističen (glede na to, da se o nekaterih temah, ki jih ubeseduje, spet vse več govori), saj gre vendarle za umetnost. Adrijana iz naslovne zgodbe ali *Jožek* iz istoimenske sta na koncu zgolj dva pola istega globusa, vendar v različnih življenjskih situacijah, v drugem času in v drugačnem pisateljskem aspektu.

Še ena odlika zgodb Bojana Martinca je, da nikakor niso suhoparne, ampak so napisane razgibano in z nekakšno radoživostjo in osuplostjo nad podrobnostmi. V časih, ko je humor postal bolj privilegij kot danost, veselje nad življenjem in malenkostmi pa silna redkost v literaturi, čeprav, hja ... na prvi pogled so Martinčevi protagonisti vsak po svoje malce »skrenjeni«, čudni in včasih ne vejo, kaj bi, ampak

rešuje jih avtorjeva težnja po – po eni strani – racionalizaciji njihovih situacij in – po drugi strani – nekakšni optimistični flegmatičnosti, čeprav so spet izjeme, denimo *Jožek* – ta zgodba, verjetno ena najboljših v knjigi, če ne že najboljša, je izjemno trpka in presunljiva, in v njej se kaže čisto drugačen Bojan Martinec; kakšen, presodite sami.

Pisatelji so po Fitzgeraldu množica ljudi, ki poskušajo biti ena oseba. To je posrečena formulacija, ki pa je spet odvisna od posameznega literarnega dela, junakov, zgradbe in tako naprej. Za Martinčevo *Skodelico kave* bi lahko rekli, da ta trditev kar drži, vendar z rahlo ironično distanco, ki sicer ni ravno običajna, niti v postmodernizmu ne, ki je vedno tako na glas opletal z ironijo.

Privoščite si torej *Skodelico kave* in pobrskajte tudi po revijah – Bojan Martinec ima marsikaj povedati, to hoče povedati in se zaveda, da je v današnjih časih tudi *treba* povedati. Ugotovili boste tudi, da podnaslov knjige: *Črtice in zgodbe ... iz spomina, praspomina, sanj in domišljije* nikakor ni naključen. Zato mi ne preostane drugega, kot da junakom njegovih zgodb stisnem roko in jim želim srečno pot med bralce.

Skodelica kave

Bojan Martinec

JOŽEK

I.

Že ko je tekel po gozdu in se vsake toliko časa skril za drevo, je nekako vedel, da je tokrat drugače kot poprej.

Bila je še noč, jutro se je šele nakazovalo z rahlo svetlobo na vzhodu. Ptice so se prebujale s posamičnimi glasovi, ki so postajali čedalje glasnejši in čedalje bolj množični. Svetloba je počasi pričenjala odkrivati barvitost drevja pozne jeseni. Megla se je zadrževala pri tleh, meglice so prekrivale pot in njegove korake.

Tu in tam je obstal in se prislonil na kakšno mogočnejše drevo. Enkrat je bilo hrast, drugič bukev, pa javor ali celo smreka.

Bil je zadihan, saj je hitel, kolikor je mogel. Vedel je, da je sporočilo, ki ga nosi, izredno pomembno.

»Glej, da pohitiš in da se čimprej vrneš, si razumel, to, kar boš nosil, je zelo važna zadeva. Vstal boš še pred tretjo zjutraj in nato hitro na pot. Tako zgodaj boš šel tudi zato, da te ne opazijo ali še kaj hujšega,« mu je rekla mama. Popiti mu je dala belo kavo in kos belega kruha. »Pa saj ne boš šel prvič,« ga je pogladila po laseh, »ti moj zlati Jožek.«

»Hvala mama,« je rekel, ko je na mah popil skodelico kave in pojedel belo rezino kruha.

Njihova hiša je bila na koncu vasi, ob gozdu.

Ata je odšel že pred letom dni in se od tedaj s tovariši enkrat ali dvakrat ustavil doma, kaj pojedel, popil ali včasih

celo prespal. Takrat sta se z atom objela in kot odrasli
moževala ves večer.

Kako so mami žarele oči. Bila je vesela in hkrati čudno
žalostna, saj si je venomer otirala solzne oči. Ko ga je ata
poslal v posteljo, je lahko slišal, preden je zaspal, da sta se z
mamo smejala in pogovarjala dolgo v noč.

Zjutraj ponavadi ata in njegovih tovarišev ni bilo več.

»Jožek,« mu je nekoč rekel ata, »kdaj pa kdaj nam boš
prinesel kakšno pošto tja gor v hrib. Samo pazi nase, da te
ne dobijo, da te ne ujamejo, hodi zgodaj zjutraj, še preden
se zdani ali pa ponoči. Si razumel? Tvoje skrivno ime je
Tarzan!«

»Jasno, ati, saj sem že velik in me ni treba obravnavati
kot kakšnega otroka!« mu je odvrnil.

»V cerkev hodiš?« ga je vprašal.

»Hodim.«

»Prav. Vendar naš župnik pove včasih kakšne stvari, ki
niso po resnici.«

»Vem, ata, na svojih mašah venomer udriha čez bandite,
partizane ... A si tudi ti v partizanih?«

»Lahko, da sem, lahko pa, da tudi ne, več pa ti ne povem
... Zaradi varnosti, saj razumeš, saj si že velik fant. Ko boš
nosil pošto, pazi nase, hodi ponoči, pošto si skrij za hlače,
skrivaj se, četudi se ti bo zdelo, da ni nikogar!«

Noč se je počasi prevešala v jutro. Žareča krogla se je
dvigovala skozi listje in podrast. Megla izpod njegovih nog
se je pričela redčiti in dvigovati. Stekel je kakšnih petdeset
metrov do naslednjega drevesa. Nato se je ustavil. Počepnil
je, da bi si malo oddahnil. Naslonil se je na drevo in za
trenutek zaprl oči.

II.

»Poljubi me!« mu je skorajda ukazala.

»Kako – poljubi me, kar zdaj, kar tu?« ga je zaskrbelo.

Bila sta na šolskem dvorišču, med odmorom, skrita za leseno lopo.

»Seveda, saj še ni zvonilo,« je rekla Marija. In čakala. Našobila je ustnice in zaprla oči.

Bila je županova hči, leto starejša od njega, pomladi je napolnila šestnajst let. Bila je prava lepotica; svetlolasa, lase je imela spletene v kiti, oči rjave, ki so švigale sem in tja, ustnice polne, skozi belo bluzo je lahko opazil čvrste prsi in nabrekle bradavice. Noge, kadar se je vsedla in jih prekrizala, je imela dolge in čvrste. O njej je sanjal cele noči.

Odprla je oči in rekla še enkrat:

»Poljubi me že, ne bom čakala celo večnost!«

Strahoma se je približal njenim ustom in jo rahlo poljubil, jo za sekundo ali celo malce več z rokami pogladil po prsah in zbežal.

»Jožek, ti moj Jožek,« se je zasmejala, »se dobiva jutri po maši in greva v gozd, greva nabirat kostanje!«

»Prav!« ji je odvrnil med bežanjem. »Prav, zelo rad, se dobiva!«

Naslednje jutro jo je počakal v gozdu. Rahlo je rosilo. Gledal je dol proti vasi, ko ga je objela okoli pasu.

»Sem te presenetila, kaj?« je nagajivo vprašala.

Obrnil se je in jo stisnil k sebi.

»Greva po kostanje?« se je delal naivnega.

»Seveda, po kostanje, ali si si želel kaj drugega?« se je zasmejala in stekla.

Lovila sta se po gozdu, enkrat je lovil on njo, drugič ona njega. Nato sta se zavalila v listje in se poljubljala.

»Marija, ti si županova, jaz sem pa od navadnih,« je začel.

»Jaz sem od župana hči, ti si pa od navadnih, pa kaj potem, vseč si mi!« ga je z dolgim poljubom priklenila nase.

»Ti se samo igraš z mano, tvoj oče, če bi izvedel, bi ponorel!«

»Moj oče o tem nima pojma, pa ga tudi nič ne briga. Jaz si bom izbrala fanta, ki mi bo vseč in zdaj si mi vseč ti, ti prismoda!« se je prisesala na njegova usta.

»Marija, saj veš, da si mi vseč in da o tebi sanjam vsako noč, pa vendar ...«

»Utihni že enkrat! Vem, da ste vi doma na drugi strani, da mislite drugače, pa meni to ni nič mar.«

Božal jo je po celem telesu.

Ko jo je hotel vzeti, je rekla:

»Ne, ne še zdaj, bo že še čas za to!«

Nato je zbežala dol v vas, on pa je obležal v listju in se šele proti večeru vrnil domov.

III.

Dvignil se je in objel drevo, ki ga je varovalo. Sonce se je dvignilo že precej nad obzorje.

»Naprej,« je pomislil, »čim prej na hrib in nato domov. Morda bom celo videl svojega ata.«

Kako rad bi ga videl in objel, kako si je želel, da bi ga ata stisnil k sebi in pobožal po laseh, kako je hrepenel po nje-

govem pogledu, kako rad bi slišal njegov glas, pa četudi bi rekel samo »ti moj Jože!«.

Večkrat je že nesel pošto tja gor, k njihovim.

Kadar koli je prišel, ga je ata pričakal že pred postojanko. Naprej nikoli ni smel. Mu ata ni dovolil. Od daleč je videl le to, da jih je precej, da imajo konje, v daljavi je videl strojnice, v gručah so ležali ranjeni, poviti, v sredi je gorel taborni ogenj. Kako si je vsakič želel, da bi bil eden izmed njih, da bi bil del skupine, član pogumnih, ki se borijo proti okupatorju. Pa četudi bi nosil mitraljez, ne bi niti črhnil, če bi mu bil pretežak. Kako je sanjal, da bi bila z atom skupaj, ker bi mu ata zvečer lahko pripovedoval dogodivščine in ga vsakič stisnil k sebi.

»Molimo!« je zadonel župnikov glas.

Sedeli so v tretji vrsti, on, mama, sestra in mlajši brat. Ona, županova Marija, je sedela za njim.

»Jože,« mu je zašepetala, »Jožek, jaz sem za tabo!«

Glavo je nagnil nazaj, da ne bi mati česa opazila.

»Jožek, čez eno uro me počakaj tam kot zadnjič, bova šla po kostonje!« mu je pihnila v vrat.

Po maši so odšli domov.

V vasi je bilo tolikšno število avtomobilov, motorjev in kamionov, kot še nikoli poprej. Nemci so zasedli gostilno in se vgnezdili v vasi, v vsaki domačiji. Poveljstvo je bilo pri županu. Oficirji so spali v isti hiši, kjer je stanovala njegova Marija.

»Jože,« je rekla mama, »pazi, kaj delaš in kod hodiš in s kom se družiš, lahko si videl, da jih je cela vas polna!«

»Saj niso vsi isti, saj niso vsi njihovi, na njihovi strani, saj Marija iz naše šole ne misli tako!«

»Županova Marija?« se je ustrašila mama.

»Ja.«

»Ali si ji kaj povedal?«

»Kaj naj bi ji povedal? Ali mi res ne zaupaš?« se mu je zatresel glas.

Nato je zbežal v hosto.

Zdaj ga je čakala ona. Ob drevesu, ob tistem njunem. Objel jo je okoli pasu in stisnil k sebi. Začutil je njeno mlado telo in ona njegovega, željnega in napetega. Ustnice so se spojile v neskončen poljub.

Nato sta sedla.

Držala sta se za roke. Govorila nista nič. Ni bilo treba. Vedela sta, da sta si všeč. Srečna sta bila, da sta skupaj. Dokler se ne bo znočilo. To je bilo dovolj.

Čez nekaj časa je spregovoril:

»Marija, čudni časi so, vas je polna Nemcev, oficirski štab je pri vas, župnik je danes govoril o ...«

»Utihni že enkrat! Kaj me brigajo Nemci in moj oče in tvoj oče in oni drugi, banditi ali partizani! Jože, zaljubljena sem vate. Tako, zdaj sem rekla.«

Oblila ga je takšna nebeška toplota. Kri mu je zaplala po celem telesu. Stisnil jo je k sebi. Vzel jo je. Bilo jima je prvič.

IV.

»Naprej, moram naprej, da pridem čimprej do njih!« mu je šinilo skozi glavo.

Tekel je hitro in karseda neslišno, čeprav je bilo to skorajda nemogoče, ker se je suho jesensko listje motalo

pod njegovimi nogami in je švisnilo in zašumelo vsakič, ko se je premaknil. Tekel je od drevesa do drevesa, izbiral je mogočna debla, ki bi prekrila njegovo suhljato postavo.

Na teh drevesih je počival. In poslušal. Poslušal je glasove. Prisluškoval je poznani melodiji gozda. Ugotavljal je, če se slišijo kakšni šumi, ki bi nakazovali, da v gozdu ni sam.

»Ne, za zdaj ni nevarnosti; to je bila veverica, to je detel, ki trka na deblo ... Tisti šum je verjetno kakšna lisica ali zajec ... Tole je pa bila večja žival,« je domneval in se potuhnil, saj ni bil povsem prepričan.

»Počakam nekaj trenutkov, nato odrinem naprej.«

Lomastenje, ki ga je bilo sprva slišati kot eno samo, se je oglašalo čedalje pogosteje, s čedalje več strani, prihajalo je vse bliže, divje zveri, tako je vsaj sprva mislil, so se mu približevale, grmovje okoli njega se je dvigovalo, iz njega so se prikazale črne postave, v rokah so imele puške, pripravljene na strel.

»Ata, si ti? Ste to vi?« je kriknil.

»Jože, poslušaj me dobro,« se je še dobro spominjal očetovih besed. »Če te po naključju dobijo na poti, se ne prestraši! Delaj se, kot da nabiraš gobe ali dračje za zimo! Skloni se in nabiraj, kar ti pride pod roke! Naredi se, kot da jih ne vidiš, kot da jih ni!«

»In kaj, če to ne bi pomagalo?« ga je vprašal.

»Potem ničesar ne govori! Pravi možak si že, saj imaš vendar že petnajst let! Če si se včasih urezal v prst, si bil tudi tiho in si znal potrpeti!«

»Seveda,« mu je obljubil. »Tak bom kot ti.«

»Aha, tule je pa naš Tarzan,« se je zarežal prvi.

»Gozdni Tarzan, kam si pa namenjen, a?« ga je drugi zbil na tla.

»A nabiraš gobice?« mu je rekel tretji in ga mahnil po zobeh, da mu je počila ustnica.

»Nemara pa nabira dračje za zimo?« se je porogal četrti in mu s puškinim kopitom prelomil stegnenico.

Zarjul je od bolečine.

Poznal je vse štiri, vsi štirje so bili njegovi sovaščani, ministranti v cerkvi. Polde, Lojz, Albin in Etbin.

»Krasno vreme za jutranji sprehod, kaj?« ga je vprašal Polde in ga brcnil v glavo.

»Zima bo huda, ne li?« ga je počil po glavi Lojze, učiteljev sin.

»Kaj pa tvoj ata, te morda čaka?« se je zasmel Albin in mu s puško obstrelil levo uho.

»Ti svinja ti, komunistična in banditska, sleci gate! Takoj!«

Slekli so ga do nagega in mu vzeli pošto, ki jo je nosil s seboj. Zvezali so mu roke in noge in ga kot zaklano svinjo odvlekli v dolino, v vas.

Ljudje so skozi okna gledali, kaj se dogaja, mati je tekla ob njem in jokala na ves glas, njegova Marija je stala ob oknu, dvignila je roko, kot da mu je dala pozdrav, župnik je prišel na dvorišče in se prekrižal in rekel: »Antikrist!«

Vrgli so ga v župnijsko klet.

Prazna betonirana soba. Na stenah so se še lahko videle krvave sledi. Padel je v nezavest.

Onečeden je ležal na mrzlem betonu. Bil je preveč utrujen, da bi se premaknil. Z zvezanimi rokami in nogami je na mrzlem podu ležal in ihtel.

»Jožek,« mu je govorila mama, »glej, tole so črke od A do Ž in vsem tem črkam se reče abeceda Poglej, tole so

pa številke od ena do deset. In z vsemi temi številkami lahko izračunamo, kar hočemo!«

»Ali tudi to, koliko je ljudi na svetu in koliko let in stoletij je do vseh zvezd?« jo je spraševal.

»Seveda, ti tepček.«

»Pa tudi to, kdaj bo večerja ali kosilo?«

»Celo to!« mu je rekla.

»Pa, ali bo vsak dan zajtrk? Ali bomo imeli vsak dan žgance na mizi? In mleko?« ga je zanimalo.

»Zakaj pa danes nismo jedli zajtrka, zakaj smo imeli samo kosilo, pa tudi večerje ni bilo?« se je spominjal Jože, ko se je premetaval po cerkvenem betonu.

»Ti moj Jožek,« mu je rekel ata, »zdaj si že velik fant, zdaj boš pomagal materi, nekaj časa me ne bo domov.«

Spominjal se je, bil je večer, bližalo se je že proti polnoči. Tako dolgo ni bil še nikoli pokonci. Ata je bil opravljen v škornje in debel suknjič, čez ramo si je oprtal nahrbtnik in dvocevko, ki jo je imel za lov.

»Zdaj pa grem, Magda,« je rekel.

»Franc, pazi nase.«

»Bom, ne skrbi, pazi na male!« je rekel, še enkrat ga je pogledal in pobožal, nato ga ni bilo več.

»Božaj me še malo, prosim, poglej, odpela sem si bluzo, poljubi me, poljubljay me po prsih, prosim,« ga je nagovarjala. »Želim si te, pa sva še oba premlada, kaj pa, če bi vsaj na pol poskusila, saj ni treba čisto do konca,« mu je prigovarjala, ko sta prvič ležala v gozdu.

Z drhtečimi rokami je potoval od njenih las do njenih ušes, prek ust in vratu do odpete bluze. Roki sta mu

zatrepetali na njenem belem telesu, obkrožili rdeče bradavice in se nato spustili še nižje po trebuhu navzdol.

Poscal se je na beton. Hotel je vstati, pa se vklenjen ni mogel niti premakniti.

Odprl je oči. Skozi kletno lino je videl, da je noč. Tudi drugače ni bilo slišati nobenega glasu.

Spet je zaspal. Prebudili so ga glasovi, ki so se bližali, koraki okovanih škornjev.

Vrata je odprl Polde in prižgal luč. Vstopili so vsi štirje. Odvezali so mu noge in roke in ga posadili na stol.

»Tarzan, povej, kje je tvoj ata in njegovi antikristi?« ga je dokaj mirno vprašal Polde, sošolec iz spodnjega dela vasi. Njegov oče je bil mesar. Klal je svinje in teleta, Polde je bil v njegovi mesariji najprej vajenec, zdaj pa že pomočnik.

»Ne vem, nabiral sem kostanj, vsak dan nabiram kostanj ali pa dračje za zimo,« se mu je zatresel glas.

Lojz, posinovljenec odvetnika Herzoga, se je razkoračil pred njim.

»Mater ti partizansko!« je siknil.

Nato je sedel poleg njega.

»Bi morda skodelico kave? Tiste prave, ne cikorije?«

Kako bi spil skodelico kave, pa čeprav bi bila cikorija ali ječmen. V nosnicah je lahko zavonjal sladko in opojno mešanico, če bi bili pa poleg še žganci ...

»Jože, če ti je kaj do življenja, boš povedal, kar je povedati treba! Poglej, nekoč sva se skupaj igrala ob tolmunu, žal bi mi bilo zate! Besedica ali dve, kraj, kje, koliko jih je, ali so oboroženi; tvojemu atu ne bomo storili nič hudega, res, obljubim,« se mu je lagal v obraz.

Slike njegovega ata, atovih tovarišev, tabornega ognja in partizanskih pesmi s spremljavo harmonike so mu preletele skozi spomin. Bile so tako žive, kot če bi bil sedajle tam in ne tu, v župnijski kleti.

Gledal je v tla. Lojzu so pričeli počasi popuščati živci. Vstal je in si izza pasu odpel pištolo. Nameril jo je v njega.

Trenutek je postal neskončnost, od strahu je padel s stola in se s tresočimi in mlahavimi nogami pobral ter spet sedel.

Albin, sin gruntarja in nemškutarja, je stopil do njega in ga s puškinim kopitom zbil na tla:

»Svinja, tak si kot tvoj stari, zažgali bomo vašo hišo, posilili tvojo mater, jebem ti mater, pizda partizanska!«

»Pustite ga pri miru, ali res ne vidite, da nam bo crknil pred očmi?« se je približal Etbin. S seboj je v šoli nosil Hitlerjevo sliko in Mein Kampf. Bali so se ga vsi učenci, vsi učitelji in celo ravnatelj, saj ga je ničkolikokrat zaklenil v pisarno, da je moral tam večkrat prespati do jutra.

»Nič se ne boj. Zgodilo se ti ne bo nič hudega.«

Prižgal si je cigareto in jo z užitkom kadil.

»Boš tudi ti eno, saj si že skoraj maturant?« mu je rekel in mu jo ponudil. Ko jo je Jožek hotel vzeti, je na goltancu začutil Etbinove roke, da so mu skoraj izskočile oči in je bil ob sapo. Zaripel je mahal z rokami, ko mu je Etbin s silovito kretnjo ugasnil svoj čik na čelu. Zarjul je od bolečine. Krik je zadonel po prostoru.

Nato se je onesvestil.

V.

Skozi kletno lino je videl, da se dela dan. Vstati ni mogel, bolelo ga je vse telo. Usta je imel suha, lačen ni bil. Priv-

lekel se je do okenske odprtine. S težavo se je dvignil, saj ga je noga, ki so mu jo prelomili, neznansko bolela. Nadihal se je svežega zraka in gledal, kdaj se bo pokazalo sonce.

Bilo je jasno in hladno jesensko jutro.

»Jožek,« mu je nekoč rekel njegov ata, »če te kdaj ujamejo, ne izdaj ničesar! Bodi tiho, pa če ti polomijo vse kosti! Saj znaš potrpeti! Bolečina sčasoma mine ali pa se je navadiš, poglej, tudi jaz nisem nikoli niti zastokal, če sem se urezal, pa tudi takrat ne, ko me je breja krava brenila v prsni koš. Saj se še spominjaš?«

Res se je lahko spomnil, da je ata ležal v postelji skoraj mesec dni, pa zdravnika niso poklicali, telo se je namreč zacelilo samo od sebe, pa tudi denarja za zdravnika niso imeli.

Noč se je svetlila in postajala jutro. Zapeli so prvi petelini. Vznemirjenje pred novim dnem se je oglašalo s pasjimi laježi in ptičjim prebujanjem.

Včeraj, ko so ga vlekli v cerkev, je videl Marijo na oknu, prepoznal je njen dvig roke in vedel, da ga pozdravlja in mu želi vse najboljše. Čeprav je bila županova.

»Čeprav si županova in na drugi strani, daj, da te še enkrat objamem in poljubim, več ne zahtevam, pa četudi me pokončajo ta hip!« si je rekel na glas in se hkrati ustrašil svojega glasu.

»Zaljubljena sem vate,« mu je donelo v glavi, »všeč si mi, pa četudi si na drugi strani, objemi me, poljubi me, vzemi me, tvoja bom do konca; če umrem, mi na grob prinesi rože; če boš mogoče prej umrl ti, se ne bom poročila z nobenim drugim, to ti obljubim!«

»Marija, ne govori neumnosti, ker ne zahtevam drugega, kot da se imava rada, dokler nama bo všeč, dokler si bova

prijatelja. Če me recimo ne bi bilo več, si vzemi kakega drugega, da ne boš sama vse življenje!«

»Očetu bom povedala, da se bova poročila!«

»Ne nori, tvoj oče bi znorel, če bi izvedel zame!«

Objela ga je s svojimi stegni in se ga oklenila in ni hotela proč, čeprav se je že nočilo.

Sonce se je dvignilo nad vas in posijalo na hrast pred cerkvenim vhodom. Zapihal je veter, da so se listi odlepili od vej in zaplavali na mokra tla.

»Jesen,« je pomislil, ko se je odvrnil v kot.

Za kratek čas je zadremal.

V sanjah je s svojim atom na belem konju jezdil po gozdu. Bilo jih je več kot tisoč, mladih fantov in starejših mož. Pa mlada dekleta, sijočih obrazov in urnega koraka.

Harmonikar je bil na čelu kolone. Pesem se je razlegala po gozdu, zapeli so vsi, celo njegov ata, ki sploh ni imel posluha:

»Hej, mašince zagodi, naj odmeva povsodi ...«

Sedel je na belem konju za atom in ga objemal okoli pasu.

»Zdaj si pa že naš, zdaj si že pravi partizan,« je govoril ata.

»Ata, ali mi boš zvečer povedal kakšno dogodivščino?« ga je prosil v sanjah.

»Seveda, ti moj Jožek, vsak večer ti bom kaj novega povedal, preden boš zaspal.«

VI.

Z atom sta se z belim konjem vred zavalila na zelen travnik, poln cvetlic, kot da bi bila pomlad. Češnje so

cvetele, ljudje so orali in ukali in vriskali, kot da je že svoboda.

Ko se je ata za trenutek odmaknil, da bi pokadil svojo večerno cigareto, se ga je oklenila njegova Marija, ki se je izpod oblakov spustila k njemu. Kar priletela je, kot veter, ki je nato hipoma pojenjal.

»Jožek, ne bodi nor, priznaj, povej, jaz ne morem brez tebe!« ga je stisnila k sebi, da je bil brez diha. »Saj te vojne bo kmalu konec in sploh ni pomembno, kdo je kje, ali je tvoj ata med drugimi in ali je moj oče na nasprotni strani. Midva sva še mlada in imava vse življenje pred seboj. Rada bi ga preživela s teboj, rada bi, da bi imela otroke, saj veš, da sva ustvarjena drug za drugega!«

Obrnil se je na drugo stran.

»Jožek, poglej, tule je Afrika in tu Azija in Amerika in Evropa, kjer živimo. Tule je Slovenija, tale pika na zemljevidu,« sta se sklanjala z mamo nad stari atlas. »Od vekomaj so nas hoteli zaslužniti drugi, sosedje: Avstrijci, Italijani in Madžari. Hoteli so si razkosati to malo zemljo, ta mali košček naše domovine, kjer smo doma. Zato je tvoj ata v hribih, da bi bili za vedno sami svoji!« je slišal glas svoje mame.

Bratec in sestra sta z dvorišča stopila v sobo.

»Lačen sem,« se je drl najmlajši. »Mama, ali je kaj za večerjo?« je rekla njegova sestra.

»Seveda, takoj, trenutek, malo počakajte, da skuham!«

Jedli so koruzne žgance z mlekom, ki jih je zmanjkalo, še preden so se vsi do sitega najedli.

»Joža ... Jožek ... Jožef ... ti moj dragi fant ... edini ... moj edini ...rada te imam ... ljubim te ... kje hodiš ... ali si tukaj ... ali si pri meni ... saj čutim tvoje ranjeno telo ... daj, da te

pozdravim, da pozdravim tvoje rane ... sama sem, brez tebe se počutim izgubljeno, dovolj imam teh vojakov pri nas, ki me vsak dan slinavo ogledujejo in mi nespodobno namigujejo ... in oče se smeji z njimi, jih treplja po ramenih, skupaj pijejo vino iz kleti, z zabuhlimi obrazi in pijansko sapo se slinijo in me poskušajo prijemati.«

Ovila se je še enkrat okoli njega. Veter je zapihal in jo ponesel navzgor.

Legel je na trebuh. Hladni beton mu je rezal v ranjeno telo. Prijelo ga je na stran. Odšel je v kot in se ponečedil.

Zaslišal je korake. Vrata so se odprla, v spremstvu vseh štirih, Poldeta, Lojza, Albina in Etbina, je vstopil župnik. Nato so se spremljevalci umaknili iz sobe.

Ostala sta sama. On in župnik iz njihove fare.

»Vidim, da si se ponečedil, to pa Bogu ne bo povsem povšeči!« je rekel župnik in se odpravil do kletne line. Iz žepa je potegnil robec in ga držal na ustih, medtem ko se je pogovarjal z njim.

Sedel je na stol in ga opazoval. Njega, župnika, presvetlega Antona, ki jim je pri vsaki maši povedal kaj pomembnega. Zapitega, zabuhlega in debelega cerkvenega predstavnika, ki so ga poslušali le zato, ker so morali vsakič k nedeljski maši. Vsi so vedeli, da mu je njegova kuharica tudi še vse kaj drugega.

»Zadnjič sem govoril o Bogu,« je momljal skozi robec. »Rekel sem, da je naš prevzvišeni Jezus Kristus, naš Gospod, imel hude skušnjave in da se jih je znal uspešno ubraniti. Vsi verni, ki so mu sledili, so dosegli Božje kraljestvo. Ali lahko to dosežemo tudi vsi mi, majhni in trpeči? Seveda lahko, če le sledimo njegovim naukom.

Tvoj ata je odšel med antikriste, med neverujoče. Njim ne bo dano priti k Bogu, našemu Gospodu, Bog jim pomagaj, gotovo bodo zgrmeli v pekel!«

Prekrižal se je in ponovno nastavil robec pred svoja usta. Momljaje je nadaljeval:

»Jože, saj vaša družina je v redu, redno ste hodili k maši, vsi ste bili birmani, dali ste tudi nekaj za obnovitev našega oltarja ... Danes so drugi časi, treba je sprejeti novega gospodarja, moramo biti na strani, ki nam zagotavlja, da bo naš slovenski narod še naprej verjel v zveličanje, v Sveto trojico, v Očeta in Sina in Svetega duha. Amen.«

Prekrižal se je z levico, ker si je z desnico držal robec čez obraz.

»Spovej se, meni povej, kje so ata in njegovi, kje se nahajajo, kaj načrtujejo, saj si jim nosil neka pisma.«

»Ne povem, pa če grem takoj v pekel, prekleto!« se je dvignil Jožek in takoj nato klecnil na tla.

»Satan!« ga je hotel udariti župnik. Pa se je le zadržal.

Z robcem čez usta je zapahnil vrata za seboj.

VII.

Prišli so vsi štirje. Polde, Lojz, Albin in Etbin. Postavili so se okoli njega.

»Župnik pravi, da se te ne da spreobrniti!« je rekel Polde.

»Da si tak antikrist kot tvoj ata, da je Bog dvignil roke od tebe, da si ga zavrgel?« se mu je približal Lojz.

»Poglej, še imaš čas, še celih pet ali deset minut imaš, da nam zaupaš, kje so tisti! Antikristi,« se je Albin poigral s

svojo pištolo. Napel jo je, za trenutek pomeril v njegovo glavo in jo dal nazaj v tulec, za pas.

Jožek je bil tiho. Vedel je, da se bliža konec. Da ga bodo prej ali slej pokončali.

»Ne povem ničesar!« je pogumno vzkliknil. »Vi vsi ste svinje, Bog vam odpusti, tepite in ubijte me!«

Etbin se je spravil nadenj, začel ga je brcati z okovanimi vojaškimi čevlji po glavi in telesu, nato je nameril brzostrelko in mu prestrelil še drugo nogo.

Zavpil je od bolečine in se zvil v klobčič. Zamizal je, kajti bolečina je bila prehuda.

»Poscani in posrani prasec,« je rekel Polde in ga dotokel s puškinim kopitom.

»Ti moj Jožek, glej, da se boš odpravil že zgodaj zjutraj, še pred zoro, da ne naletijo nate!« je slišal glas svoje mame.

»Moj fant, bodi ponosen in zaupaj v nas, v tiste, ki branimo svojo domovino,« mu je prišepnil ata.

»Vzemi me, tukaj, ob tem drevesu!« mu je ukazala Marija.

Lojz ga je sunil s pištolo čez zobe, da se mu je vlila kri iz dlesni.

»Tole je bilo zato, ker ne verjameš v našega stvarnika! Antikrist!«

Etbin je prižgal cigareto. Jožek je takoj uganil, kaj to pomeni:

»Ne, prosim, usmili se me, samo tega ne!«

Z žarečo cigareto mu je izmaličil nos.

Albin je stopil do njega. Hladnokrvno je nameril pištolo v njegovo glavo in rekel:

»Zdaj smo končali. Na svidenje!«

Zaprl je oči. Vedel je, da mu je na voljo samo še nekaj sekund. Začutil je hladno cev na svojih senceh.

Čeprav ni pil in jedel, je imel mehur poln in ga je tiščalo na stran. Najraje bi prosil, naj ga pustijo, da gre še enkrat na stranišče. Bolečin od tepeža in polomljenih kosti sploh ni več občutil.

»Ali je bil to strel?« ga je prešinilo, »Ni mogoče, saj nisem občutil nobene bolečine.«

Kri mu je zalila grlo, ulila se je iz oči in nosu. Ušesa so se mu napolnila s krvjo, v možganih mu je zavrelo, kot da mu je razneslo lobanjo. Hitro je izgubljal zavest.

Poglej Evropa tukaj je nasekaj drva da nam bo toplo ti moj sine jutri grem in me nekaj časa ne bo molimo Jezus Kristus naš odrešenik poljubi me na prsi tako si te želim sonce je že visoko na nebu moram pohiteti Tarzan tvoje ime je Tarzan kam si se skrila pezde kje je tvoj stari in njegovi živela Nemčija razširil je njena stegna slekla si je krilo prijela ga je okoli hrbta kostanje sta že nabrala kaj je za večerjo ali so ponovno žganci ko boš malo večji boš šel z nami boš pravi partizan rad te imam ata rada te imam sine pazi nase marija moja marija marija moja marija rad bi bil še enkrat s tabo vsaj za trenutek in potem bom v miru zaspal ... mama ata ... marija ... adijo ... mama ... mamica ...

na pomoč ...

V pripravi

Iztok Vrhovec, *Slovo (kratke zgodbe)*

Primož Capin, *Kako sem skož padu (roman)*

Ana Brodnjak, *Štorklji se nista vrnili v svoje gnezdo
(kratke zgodbe)*

Milan Fridauer – Fredi, *500 in en aforizem*

Mitja Tratnik, *Jamajka (potopis)*

Nataša Vrbančič Kopač, *Skrivnost doline okamenelih zma-
jev – generator knjig (roman)*

Iztok Vrhovec, *Prevare (pesniška zbirka)*

Matej Krajnc, *Rohneča žetev (pesniška zbirka)*

Matej Krajnc, *Kajn akviziter (roman)*

Andreja Jezernik, *Nikoli (roman)*

Založba VED

spletni naslov

www.svarun.org

e-pošta

VED@svarun.org

Za avtorje, ki želijo izdati svoje delo: www.svarun.org/za_avtorje.htm